

Волкова Валерія Валеріївна,
кандидат економічних наук, доцент,
Щур Дмитро Анатолійович, студент
Донецький Національний Університет імені Василя Стуса

ФІНАНСОВИЙ РИНОК ЯК ВЕКТОР ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В умовах фінансово-економічної кризи покращення економічної ситуації є одним з основних чинників для успішного функціонування держави. Безумовно, двигуном для розвитку всіх секторів економіки виступає фінансовий ринок.

Головною тенденцією розвитку фінансових ринків в останні роки залишається глобалізація, яка створює більш сприятливі умови для отримання світових фінансових ресурсів. Глобалізація світової економіки обумовлює якісні зміни в розвитку світового фінансового ринку.

Сьогодні побудова в Україні високоліквідного фінансового ринку інтегрованого в світову фінансову систему є одним з ключових завдань, адже упродовж кількох останніх десятиріч роль та значення фінансового ринку у національних економіках усіх країн світу різко зросла. Фінансовий ринок став одним з найважливіших інструментів розвитку національних економік, за допомогою якого вирішуються фінансові, інвестиційні і соціальні питання.

Необхідно відмітити, що однією з особливостей вітчизняного фінансового ринку є те, що основними діючими суб'єктами, у яких зосереджена лівова частка фінансових ресурсів держави є: депозитні (комерційні банки) та недепозитні фінансові посередники (страхові компанії), а також - допоміжні фінансові корпорації (фондові біржі) [1].

Ключову роль у функціонуванні фінансового ринку становить банківська система. Її важливість підтверджують співвідношення банківських і небанківських активів фінансових установ: 90-93% проти 7-10%. В сучасних умовах кризової ситуації спостерігаються тенденції до скорочення чисельності банків (зокрема з іноземним капіталом). Даному явищу сприяють проблемні аспекти банківського сектору: нестабільність держави (політична та фінансова); незначний рівень якості банківських активів; низька ліквідність банківських активів; практична відсутність довіри населення до банківської системи; відсутність чіткої валютно-курсової стратегії держави.

У таблиці 1 наведено кількість банків на території України за період з 2015 по 2021 рік [2].

Таблиця 1 – Кількість банків на території України за період з 2015 по 2021 рік

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 (Q1-Q2)
Платоспроможні	117	96	82	77	75	73	73
-зміна	-30	-21	-14	-5	-2	-2	0
Державні	7	6	5	5	5	5	5
-зміна	0	-1	-1	0	0	0	0
Іноземні	25	25	23	21	20	20	20
-зміна	0	0	-2	-2	-1	0	0
Приватні	85	65	54	51	50	48	48
-зміна	-30	-20	-11	-3	-1	-2	0
Неплатоспроможні	3	4	2	1	0	1	0
-зміна	-13	1	-2	-1	-1	1	0

Проаналізувавши данні таблиці 1 варто зазначити, що спостерігаються тенденції до зменшення чисельності платоспроможних банків з 117 у 2015 р. до 73 в 2021р. Також в даний період зменшилась кількість державних банків з 7 до 5. З 25 іноземних банків що функціонували у 2015 році станом на 2021 р. діючих залишилось 20. Прослідковуються тенденції до скорочення чисельності й приватних банків. У 2015 році їх налічувалось 85, у 2016 дана кількість скоротилась до 65. За 2016 рік відбулась зміна на 11 банків (54 приватних банки у 2017 році). До 2021 скорочення відбувалось на 1–3 банки щорічно і станом на теперішній час кількість приватних банків становить 48. Позитивні тенденції спостерігаються за показниками кількості неплатоспроможних банків. Якщо в період з 2015 р. по 2017 р. стабільно фіксувалася чисельність даних банків в діапазоні 2–4 (2015 – 3; 2016 – 4; 2017 – 2), то за період з 2018 р. по 2019 р. дана кількість була у межах 0 – 1 банк.

Запорукою підвищення рівня добробуту населення слугує ринок страхування, котрий є багаторівневою системою що складається зі страхових продуктів, тарифів, організації продажу та формування попиту, інфраструктури тощо. Він посідає друге місце за рівнем капіталу. Характерними для сучасного страхового ринку України є відставання темпів росту страхового ринку від темпів росту економіки та незначна частка у ВВП держави. З показників рисунка 1 можливо прослідкувати основні тенденції ринку страхування за структурою основних виплат на ринку страхування станом на 31.12.2019, котрі наведені на рисунку 1.

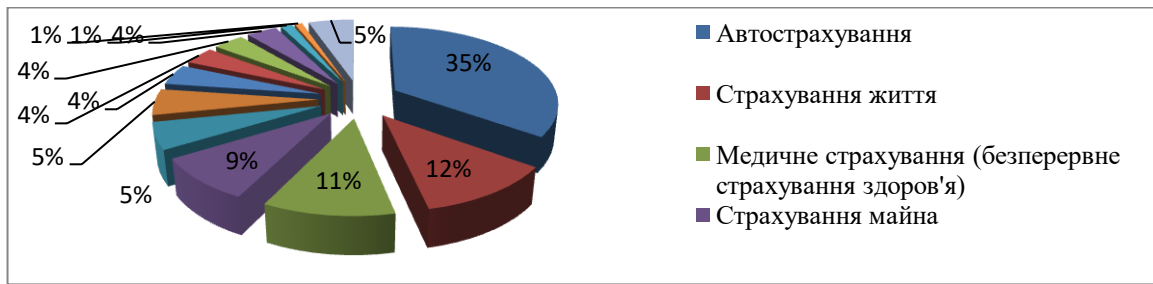

Рисунок 1 – Структура чистих страхових премій за видами страхування станом на 31.12.2019 [2]

Як видно з рисунку 1, в структур найбільший попит спостерігається на автостраховання. Провідні позиції також займають також медичне страхування, страхування майна та страхування життя.

На фондовому ринку створюються відносини з продажу та купівлі цінних паперів, тобто, відбувається переміщення капіталу від інвестора до виробництва. Ключовим показником даного ринку є обсяг випуску цінних паперів (див. табл. 2). Даний ринок у сучасних умовах має низький рівень капіталізації та ліквідність. Також, характерною ознакою може вважатися недостатній захист прав інвесторів та непрозорість [3]. В таблиці 2 наведено обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Комісією протягом січня-червня 2020 року.

Таблиця 2 – Обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Комісією протягом січня-червня 2020 року [2]

Період	Обсяг випуску акцій, млн. грн.	Кількість випусків, шт.
Січень	145,91	8
Лютий	59,00	1
Березень	618,22	4
Квітень	132,88	3
Травень	2249,15	6
Червень	58,24	4
Всього	3263,40	26

Як видно з таблиці 2, протягом січня 2020 року відбулося 8 випусків акцій, що у загальному обсягу склали 145,91 млн. грн. У наступному місяці зафіксований суттєво нижчий показник: лише 1 випуск обсягом 59,00 млн. грн. У березні відбулося 4 випуски на суму 618,22 млн. грн. У квітні обсяги випуску знизились до 132,88 млн. грн. Можна констатувати, що показники суттєво коливаються. Найбільший показник суми акцій (2249,15 млн. грн. за 6 випусків акцій) зафіксовано в травні. Найнижчий показник обсягу (58,24 млн. грн. за 4 випуски) у червні 2020 р.

Незважаючи на складність процедури інвестування та певну недосконалість механізмів фондового ринку, обсяг зареєстрованих випусків акцій у порівнянні з аналогічним періодом 2019 року збільшився на 186,8 млн. грн., що свідчить про перспективність вкладення коштів та можливості підвищення ролі фондового ринку. Даний елемент за умов забезпечення успішного функціонування може підвищити можливості інвесторів та збільшити інвестиційну привабливість держави.

На нашу думку, фінансовий ринок відіграє роль регулятора, який розподіляє фінансові ресурси між державою і населенням, між учасниками бюджетного процесу, певними міжнародними фінансовими організаціями. Фінансовий ринок складає певну сукупність відносин з обміну та розподілу, котрі напряму взаємодіють з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів.

На основі тенденцій, виявлених у механізмі фінансового ринку України, виникає необхідність виділення пріоритетних напрямів його розвитку: підвищення фінансової грамотності населення країни; підвищення доступності фінансових послуг для фізичних та юридичних осіб; протидія нелегальній діяльності учасників фінансового ринку; вдосконалення процедури державного регулювання фінансового ринку; запровадження міжнародних правил регулювання фінансового ринку в контексті глобалізації; реалізація Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року.

Висновок. Таким чином, фінансовий ринок – сегмент економіки, що швидко розвивається. За умови та дієвого впровадження виділених напрямів розвитку вітчизняний фінансовий ринок повинен стати ключовим механізмом мобілізації вільних ресурсів для розвитку економіки вже на найближчу перспективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Торгачова М.І, Ковальова О.М., Коцюрубенко Г.М. Фінансовий ринок України: сучасний стан основних елементів. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» 2021. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/92.pdf
2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-serpen-2021-roku>
3. Селіверстова Л., Адаменко І. Особливості розвитку фінансового ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 13–17.